

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

HALİM UĞURLU
METİN ELOĞLU
HASAN KAVRUK
M. SAMİ AŞAR
MEHMET SALİHOĞLU
AYTEN UYAN
SİYAMİ ÖZEL
M. NEZİHİ GÜLCÜOĞLU
ÖZKAN TÜMER
YILDIZ AKINCI
CAN YÜCEL
ŞAHİN CANDIR
Sir Anthony Blunt
VEDAT AÇIKALIN
AHMET NADİR CANER
ORHAN PEKER
RUŞEN HAKKI
ASİM BEZİRCİ
KÂİNAT B. PAJONK
CAHİT İRGAT
NERMİN BAŞAĞA
MAHİR ERSİN GERMEÇ
İTİR GÜRDEMİREL
RIZA ZELYUT
FERİHA AKTAN
Zbigniew Herbert
ENGİN AŞKIN
METİN PÜTMEK
KENAN ERCAN
MEHMET CAN
CANER YİĞİT
ALİ RIZA ERTAN
AYLA SELİ HÜNGEN
CELÂL ARABACIOĞLU

Foto : Ara Güler

güney güney güney güney güney güney

SAYI : 52

Yıl: 5

OCAK 1972

Cilt: 5

250 Krş.

Olan * biten * yorum

İkibinler

*Vurdum pirinç tokmaklarını otuz yıl sonranın
Aydınlık ve sessiz vadisinde kurulu
Gürül gürül insan akan evimin*

*Nereden buluştı ak unlar yüzüme
Bilirim bizden yola çıktı bu sonsuz katar
Döv durma döv suyu benim ateş defirmentim*

*Dinel ki yurtasın bürgüsünü karanlığın oful
Silinsin yedi yüz yılın "bise" izdüşümü
Balkır duru aydınlıklarda yazgısı ülkemin*

*Kocaman bir gece devrilmesi üstüne çöreklenen
Yaralı bir kartaldır Anadolu içime tüneyen
Şiirimi ve kendimi acısından özümlediğim*

*Vurdum pirinç tokmaklarını otuz yıl sonranın
Aydınlık ve sessiz vadisinde kurulu
Gürül gürül insan akan evimin*

Halim Uğurlu

lerini sergiledi. Taksim Sanat Galerisi salonlarını 24 aralık'ta ise, değerli ressam Nuri İyem'in 1971 yılı çalışmalarına ayırdı.

Türk Rekreasyon Derneği'nin Beyoğlu Sanat Galerisi'ndeki sergisinden sonra, bu derneğin üyesi Güler Aras, Türkiye Sanat Severler Derneği programı içinde, resimlerini sergiledi. Ressam Hasan Kavruk'un öğrencisi Aras'ın çalışmaları, yeni bir sanatçıyı muştuluyordu. Galerinin öbür salonlarında Berç Toroser'in Kaligrafi çalışmaları, "Köylü Ressam"

adıyla anılan Ali Atmaca'nın resimlerini izledik. Nurten - Aynur Aytac ise, dekoratif resimleriyle yine Beyoğlu Galerisi'ndeydiler.

Ankara'da iki önemli sergi: Orhan Taylan'ın resimleri Mimarlık Odası; ünlü seramikçilerimizden Ruzin ve Atilla Galatala'nın eserleri Türk - İş Galerisi'ndeydi.

Türkiye Sanat Severler Derneği'nce düzenlenen ve yankısı hâlâ süren Yunus Emre Oratoryosu'nun ilk matinesi 12 Aralık'ta Maksim salonlarında yapıldı. Ec. Uğur Derman ise,

20 Aralık'ta Kenter Tiyatrosu'nda (yazı, teship, minyatür) sanatlarımız üzerine projeksiyonlu bir konferans verdi.

Güney'in bir günlük gazetesinde halen "tefrika" edilmekte olan ve büyük yankı uyandıran Dr. Celâl Arabacıoğlu dostumuzun "Sapıklar" romanı bu yıl içinde Güney Yayınları arasında çıkacak.

Yöneticimiz Atif Özbilen, Ankara ve Güney bölgesindeki sanatçılarla yeni ilişkiler kurmak üzere 10 günlük bir geziye çıktı.

Dergimiz kadrosundan Halim Uğurlu dostumuz yeni bir işe atıldı: "Kâğıt ithali ve ticareti." Uğurlu aynı zamanda bir yayınevi kurma tasarısında. Başarılar dilerken yeni bulunacağını da duyuralım: Tasvir Sok. Çınar Han No. 302, 303 (Tif. 26 26 85) Çağaloğlu/İstanbul.

Özalpsan ailesi, genç ve değerli çevirmen dostlarımızdan Zeyyat Özalpsan'ı; Başkent Gazetesi Yazışları Müdürü değerli ozan dostumuz Ahmet Nadir Caner, 15 yaşındaki oğlu Nuh Caner'i yitirdi. Tüm yakınlarına Güney'den başsağlıkları..

Şair dostumuz Edip Cansever, yakında ve genç yaşında "kaynata" oluyor. Kızı Nuran'ın soyadı değişecek.

İlhan Berk 20 yıldır boşladığı İstanbul'unu boydan boya arşınladı ve yeni şiirleriyle sığabileceği bir odacık bulamadan yine Ankara'ya döndü.

Öykücü, aktör dostumuz Kemal Bekir ve eşi Özcan'la kızı Esen, Etiler'deki evlerinde buca yılın "kıracılık" yorgunluğunu çıkarınlara diyelim..

Orhan Peker'in Meldâ Kapana Sanat Galerisi'ndeki sergisi sanatseverlerce ilgiyle karşılandı. Nişantaşı, Emlâk Cad. No. 6'daki galeride (Tif. 48 25 00), günümüzün resim — heykel ve seramik sanatçıların eserlerini görmek ve satın almak mümkün oluyor. Aynı galeride, şubat 1972 ayı için de Metin Eloğlu dostumuz, resimlenmiş şiirlerini sergileyecek.

Açılışını geçen sayımızda duyurduğumuz "Başbakanlık Basın - Yayın Genel Müdürlüğü" ile "Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü'nün birlikte hazırladıkları "Selçuklu Devri Anadolu Çini ve Ahlat Mezar taşlarından Örnekler Sergisi" 1971 yılının önemli olaylarından biri sayıldı. Övünülesi çabası karşısında hayranlığını gizleyemeyen Ankara Temsilcimiz Yıldız Akinç ile bir konuşma yapan antik süsleme ressamı Nalân Kuşlu ve sergisine, önümüzdeki sayılarımızda ayrıca yer vereceğiz.

Mengü Ertel'in "Tiyatro Afişleri" sergisi 8 — 22 aralık'ta Taksim Sanat Galerisi'ndeydi. Snöfrid Wuori ile Atilla Bayraktar, gravürleriyle galerinin öbür bölümlerini paylaşıyorlardı. Türkiye Sanat Severler Derneği programı içinde Nurullah Berk'in 1933 — 1971 yılları arası eserlerinden retrospektif sergi'den sonra, yine Taksim Sanat Galerisi'nde Pinar Kutat Ekim resim-

BERTOLT
BRECHT

HALKIN EKMEĞİ

— Şiirler —

İnceleme / Antoloji

Yeni çıktı

Çevirenler :

A. KADİR — A. BEZİRCİ

P. K. 58 Beyazıt/İstanbul

Dostlarımızın ve Sayın
Okuclarımızın Yeni Yıllarını
Kutlat, Mululuklar Dileriz.

güney AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni : Atif Özbilen

Bu sayıyı hazırlayan : Metin Eloğlu

Yazışma ve posta havalesi : Atif Özbilen, P. K. 1353 İstanbul.
Baskı : Halk Matbaası, Tel. : 22 19 98. Ebuussuut Cad. No. 15,
Sirkeci — İstanbul. Akbank Beşiktaş Şb. hesap No. 22787.
abone : yıllık 30 TL.

Filim⁷¹

SİNEMATEK'İN

AYLIK YAYIN ORGANI
Sıraselviler No : 65 - Taksim

Filimler ve Özellikleri
konusunda başvuracağınız
tek kaynak

TUTAMAK

metin eloğlu

Edip Cansever, — yıllar önce — bir gazetede yayımlanan konuşmasında; DUYGU ve DÜŞÜNCE şiiri üstüne düşüncelerini şöyle özetliyordu: "Benim ozanda aradığım, bir düşünme yeteneği değil, düşünür'lük tavrıdır. Şiirdeki duygu yükünün, şiirin özüne uygun, özünden yayılan, ozanıyla tümünden ilgili olmasını yeğlerim ben. Oysa DİVAN ozanlarına bakarsak, onların kendi duygularından, kendi yaşamlarından; bu yaşama anlam katan düşüncelerinden çok, bir dil özeni, dil ustalığıyla karşılaşıyoruz. Bu yüzden DİVAN şiirinde kişisel yoktur; "obje" bir başka ozanın şiirlerindedir. İşte bu yol, ozanı, salt duygu şiirinden ötesine götürmez. Kusacası, düşünceyi şiiri diye deyimlediğimiz şiir, ozanın düşüncesiyle aydınlatılmış yaşamın bir benzerliğidir. Tipikliğidir de denebilir buna.."

Anlaşıyor ki, Edip Cansever'in şiirde aradığı ÖZ, öyle mırın - kırın'cı, duygulara yaslanık, anlamı kaygan türden değil; DÜŞÜNÜR'ce, dobra dobra, ozanın usunu, yüreğini gerçekten yansıtabilen bir öz. Yani, "düşünce şiiri" derken, yaşamın somutluğunu doğrulayan, bilgelik kökenli acun görüşü dirl, umutlandırıcı ürünler beklenir oldu gündeş ozanlardan. Kuşlara, tavşanlara "niyet" çektirircesine "beyit"lerden cayalı epey oldu..

DİVAN ozanı, dilden, deyişten, ölçüden, uyaktan, incimsi dizelerden gayrisine pek kulakasmaz; hazırına kalıpları ismarlamaca dolduruveren becerikli bir işçiydi; kafasından çok duygularına danışmayı yeğledi, görevini tadınca becerebilmek için.. Ayıp mı? O dönemde, o koşullarda, yooo!.

Oysa o masalımsı çağdan bu yana çok şey değişti, hâlâ da değişmekte; Şiirin anlamı, görevi, etkinliği de.. Ozanlar gayrı saray mutfaklarında geviş getirmiyor; bir sorumluluk, bir yetki ediniverdiler ulusal gidişatta; yapıtları sorunlaşıyor, tartışılıyor, ince eleklerden eleniyor öbür düşünürünlerin yanısıra! Kimi ozanlar cezaevlerine konuyor geçerli yasalar uyarınca; onları sevenlerin elleri boğründe. Bu duruma elçirpanlar da var elbet. Olsum. Diyeceğim şu ya; salt güzellemelerle, oyunca bulgularla yetinilecek, varola-

cak bir çağda değiliz; düşlere, bal yalanlara, gevezeliklere karnı tok milletin. Hangi milletin mi? Usu yüreğine bitişik milletin işte... Türk'lerin.

Hadi konuyu azıcık ırgalıyalım.

Başta da demiştik ya, sanatçıdan da elbet ussal bir çaba, verim bekleniyor; "insan" laşmaya başladı herkes; peygamberce işgüzarlıkların kara yaldızını kazıyor bilim olanaklarıyla. Hiçbir bilgin, gönlünden öyle koptuğundan unufak etmiyor atom çekirdeğini.. Hiçbir bilgin, gönlünden öyle koptuğundan kavanozda insanoğlu yetiştirmeye yeltenmiyor. Eh, böylesine hızlı, bilinçli, burçluluğu yarınluğuna bitişik bir gidişatta da sanatçının "paşa gönlü"ne ola? Dışlak BATI özentisinin yeni adı "aşamacılık"; tabansızlıkların, kof ürkülerin adı "burgunluk"; rasgele'liğin, diyeceksizliğin adı da "özleşme"! DİVANCI ozan — hiç değilse — bu kaçamaklarını, afallamalarını örtbas etmek ya da şiirin göstermek zorunda değilmiş; bu konuda epey savunular oldu ya, biz yine — döne dolaşa — toparlıyalım sözcüğümüzü: Bizim düşüncemizle duygumuz aynı kapıya çıkar. Olumlu - olumsuz, güzel - çirkin, yalan - gerçek içindedir bizde; bu çağın, bu toplumun şiiri de böyle olur elbet... deyip geçivermişler.

İşte, Edip Cansever de genellemesine değiniyor aynı konuya, kendincilikleri şöyle diyor: *Düşünmeyle, anlamı, büsbütün başka olan düşünceyi ayırdığımız zaman; duygu, şiirin kendisi değil de, bir özelliği oluveriyor..* Öyle ya, düşünüşü öğesinden yoksun DİVAN ŞİİRİ'nin çarçabuk müzelik oluşu, salt dilinin sapalaşmasından değil, yapılandırıcısındaki bilinç yokluğundan, toplum - kişiliklerini hiçe saymaktan; bireysel tutumunun yaratım olanaklarının sorumlu aydınca bir kişiliğe dayanmamasından; insancıl olaylara bakış açısından puslu, dar oluşundan. .

Şiirimizle ilgili çoğu kişiler, giderek ozanlarımızdan epeyce, gündeş şiirimizin çöktüğü, ezenleştiği kanısındalar; şu güzelim varlığı diriltmek, geçerli kılmak için yırtıyorlar. Bir bakıma doğru, övülesi bir çaba bu, diyelim. Ne ki, önerdikleri tutamaklara bakıyorsu-

Desen : Hasan Kavruk

EVET BEDRİYE İLE ÖLÜYORUZ

Evet Bedriye ile sevişiyoruz
O bana konuk geliyor her gün
Ben ona gidiyorum her gece
Nasılın dese biri Bedriye'yim diyorum
Saati sorsalar Bedriye'ye az var diyorum
Bir Bedriye getir diyorum meyhaneciye.

Evet Bedriye ile gülüşüyoruz
Havuzları nilüferleyp saksıları güllüyoruz
Boynumuzun borcu olsun ölünceye değin
Birbirimizi sevmek diyoruz
Damarlarımız bağlantılı kanlarımız iççe
Kalsın şu çiğirtken ve yapmacık süsler
Bir Bedriye sar diyorum çiçekçiye.

Evet Bedriye ile yaşıyoruz
Kaç iklim varsa yakınarak saçlarını tarıyoruz
Bütün renkler gıysilerimize yerleşik
Senli benliyiz bütün ümitlerle
Ne kadar deniz varsa uçlarına varıyoruz
Bir Bedriye yaz diyorum büyüciye.

Evet Bedriye ile ölüyoruz
Aştan dolmuşluğumuzla toprağı döllüyoruz
Anlayan rüzgârlar kurutuyor terimizi
Uyakh bir sevinç gösterisi selvilerde
İpekböceklerince bir koza örmüştük yetmezliğimizden
Bedriye'yi ona gömün diyorum gömücüye.

M. Sami AŞAR

nuz, ufak — tefek ayrıntılar biyana, DİVAN'cılarinkiyle tıpatıp! Ne ülkesel gerçekler, ne ulusal olgu, ve ne de insan-oğlu... Deyiş! Sözcük! İmge! N'o. Türk şiirinin başını göge erdirecek "arslanyüreklişar" lar...

El dergilerini, betiklerini kurcalamakla, somut koşullarımıza, gerçeklerimize sırtı dönük sıçramaları; duygusal ya da DİVAN'sal sayıklamalar, yenicil, mutlu bir şiir kapısı

ardına değin, açılışaydı, çoktan suya ererdi ayaklarımız...

Edip Cansever haklı: *Düşünmek ama, arpacı kumrusu gibi değil; bir soylu düşünce yordamıyla; yitik gerçeklerimizi ısıtmak, yeniden tanımlamak için; şu eciş — bücüş ortandaki kişiliğimizin onuru adına..*

Düşünmek.. İkten o güzelim huyu, o erdemi edin; sonra nasıl yazarsan yaz; kılına dokunabilenin alnını karışlarlar.

YAZIK Ki...

Can YÜCEL

Bir türlü çocukluktan kurtulamadık mı, nedir? izlenimlerle yaşayan kimseleriz biz. Sağdan soldan devşirdiğimiz izlenimleri kafamızda toparlayıp bir bütünlemeye götürmeyi, topluca bir görüşe bağlamayı nedense pek beceremiyoruz.. Sanırım, salt bu yüzden gerekli us sıkısından, "disiplin"inden yoksunuz. Bir kırlangıç fırtınası içinde gibiyiz; yöremizde dellerce uçuşan bir sürü oley; birini tutayım derken, öbürleri kaçıyor. Etken değil, edilgeniz biz. Canlandırdığımız olmuyor mu? oluyor ama, olayların biri gelip kanadını yüzümüze çarptığı kez, şöyle bir kalkmıyor, sonra yine çöküyoruz yerimize. Süreli devinmeye, yöntemli değişim çabasına önyak olacak bir tümleme sezgisine varamamışız...

Aramızda yaşayan kişilere karşı davranışlarımızda da böyleyiz. Hele kalburüstü kişiler sözkonusu olunca, bu yayalığımız büsbütün göze batarlaşıyor. İşte bu tür kişilerin ölümleri, yukarda sözünü ettiğim kanat çırpışı gibi birşey. Aylıyorz birara, yakınıyoruz, ağlıyoruz, ağıtlar yakıyor, övgüler düzuyoruz. Tören mören, gürültü patırtı, üç ihlâs bir fatiha derken, belleğimiz gömüyoruz anısını. Bizdeki bellek değil zaten, "asri mezarlık." Yalnız bu aralıkta, küçücük usumuzla çevirdiğimiz bir dümen var: O ölen üstün kişi kimse, tanrılaştırıyoruz.. Bunda çıkarımız mı ne? Onu bilmiyecek ne var! ! Böylece o yurtdaş, üzerinde düşünmekten kurtuluyoruz, gayrı tedirgin etmiyor bizi; o toprak altındaki, biz toprak üstündeki uykularımızı mı şıdamıya koyuluyoruz..

Yahya Kemal, sağlığında, "hayran"larının ölçsüz tutkunluğuyla, bu tutkunluğa tepki gösterenlerin ölçsüz yergileri arasında sıkışıp kalmanın acısını çekmemiş olamaz. Ölümünden sonra çevresine dikilen övgü duvarları karşısında bir süre gerileyecek olan karşınları, gün ışığından yoksun kalmanın çürütücü etkisine koyverilen anısına ergeç son muştayı vurmakta "kusur" etmiyeceklerdir! Onun için Yahya Kemal'i ya aşırı övgüyle, ya da aşırı yergiyile toprakaltı kılmaktan cayıp, bizden biri

gibi, iyi-kötü yanlarıyla aramızda varolmasının çaresine bakmalıyız.

Yahya Kemal, ufak-tefek çatışmaları hesaba katmazsak, iki büyük saldırıya vurak olmuştur; ikisi de Cumhuriyet'ten sonra. Çünkü ozan, başlangıçta getirdiği yeniliklerin yadığı aşamını tez atmış, sanat çevrelerince benimsenivermiştir. Türk toplumu, yenilgilerin yarattığı aşağılık duygusunu, bir germiş parıltısıyla gidermeye, o parıltıdan avuntular sağlama en yakın ozan olarak bağrına basmıştır. Gelgelelim, Cumhuriyet kuruluşu da; geçmiş, hem de Osmanlı'ğa kısıtılmak istenmiyen bir geçmiş; geleceği, atılımları besleyen kaynaklardan salt biri olma durumuna düştüğü kez, Osmanlı geçmişinin ozanı Yahya Kemal, gelecek boyutundan yoksunluğu dolayısıyla, kınarıya başladı; devrimci çevrelerce ulusal kalkınma çabalarımıza ilgisizliğiyle suçlandırıldı. Derken II. Dünya Savaşı içinde toplumcu akımlar hızlandığı sıra, Yahya Kemal, bir gerilik kalası, "levanten" kentsoyluluğunun "sembol"ü sayılır oldu; gerçekçilik topları kurusıkı atıp tuttular üstüne.

Bu saldırılar, Yahya Kemal denen herşeyden önce şiir ölçüleri içinde eleştirilmesi gereken yapının "cümle kapağı"ndan öteye geçemedi. Bu kapı belki de Yahya Kemal'in genel tarih görüşüdür. Onun yerenler gibi övenler de içerlere, iç-yapı'ya ayak atamadılar. Kimi önünde secde etti, kimi sözdü; hep gözükapalı ama... Oysa Yahya Kemal'in tarih görüşü, bu koca yapının gözde büyütülmemesi gereken bir bölmesidir. Bilimsel, öyle usa dayanan yöntemli bir görüş değil, "vak'anüvis" tarihlerine dayanan, işin masal yönüne kaçan, tarihçi'den çok bir tarih tutkununun kafasında dalbudak salan bir "fantezi"dir. Şiirine bir hava, bir "atmosfer" sağlayan, ustaca ekletirilmiş bir araç.. Daha bir derine gidip bakalım; nedir Yahya Kemal'in tarih görüşü? Vatan'a dayalı bir ulusallık anlayışı. Osmanlılıktan arta kalmış Anadolu'yu kendine durak edinen "coğrafi" bir tarih görüşü.. Eski şiirimizle beslenmiş bir Osmanlılık! Eski Osmanlı'lığı

"yâdeden" bir Anadolu! Dışa dönük bir şiir için bundan daha iyi bir tutamak, giriş bulunabilir miydi? Yahya Kemal'in PARNAS okulundan kalkıp HELLENİSTİK bir uygarlık çevresinde dolandıktan sonra, Osmanlı'lığı seçişinde "estetik" kaygıların ne büyük yer tuttuğunu görmezlikten glemeyiz. Héredia ile Yunan'ı, Yunan uygarlığının beşiği Anadolu'ya, oradan da Bizans'lı Osmanlı'ğa, İstanbul'luluğa geçişte, bir tarih anlayışının gelişimini değil, şiirine "estetik" bir köken arama çabasını açık gözlemleriz.

Yahya Kemal, "musiki"ye dayanan "sembolist" okula karşı, yapı sanatına belbağlayan, açık-seçik, köşeli, oturaklı bir şiir kurmak ister. Bir tür yeni klâsikçilik. Akropolis'den esindiği mermer beyazı tümeceyi, Süleymaniye'de yeniden bulduğu kez, hem istediği şiire bir temel bulmuş, hem de Türk okuruna iletim bakımından elverişli bir "kürsü" edinmiştir. Yahya Kemal'in yapıtında en önemli etken, tarih anlayışı değil, TÜRK'e uysal gelecek bir "klâsikçilik" arama hamlesidir. Tarih anlayışı bu hamlenin besleyici kaynaklarından salt biridir. O, peşine düştüğü klâsik duyarlılığı bulabilmek için Osmanlı tarihini tarar, gökçe - yazın'ını elden geçirir, Osmanlı yapılarını ölçer biçer; Osmanlı'ğa 19. Yüzyıl Avrupa'sının klâsikçiliğini yerleştirmek için gerekli tutamaklar arar. Divanşiiiri, Yahya Kemal için bu aradığı duyarlılığa yâr olduğu ölçüde yararlıdır. Örneğin dil. Divan şiirinin aruzu, mecazı, Yahya Kemal'in çapraz, aydınlık dize yapısının zorunlarına uyduğu kez baştaç edilir ancak. Biz daha yeniler, Yahya Kemal'de en yalın Türkçeyile, en olmadık eskilikte sözlerin yananalığını hep yadırgamışızdır. Oysa onun dili arıtma diye bir savı yoktu ki.. O, bir tür "mimarî plâstik" tümeceyi arar. Dili, Ahmet Haşim'e göre yalınca, bu, Yahya Kemal'in seçtiği şiir yolunun tümececi "musiki" değerlerinden çok, anlam sağlamlığına, bir tür yapısal özelliğe yaslanmış olduğundandır. Nasıl ki Ahmet Haşim şimdi bize eski gelen bir dile saptıysa, bu, ağıdalı yazıyı tutkusundan değil, eski deyimlerde, sözcüklerde "musiki" öğelerinin bol olduğunu sandığındandır. Dilde Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dediği gibi, bir anlamda klâsik sayılması gereken orta noktayı bulmuştur. Elcin alanında ise, yeniyile eskiyi, Batı ile Doğu'yu bitişirmiştir denebilir. Ama bu, Yeni - Eski, Batı - Doğu birleşimi 19.

KARŞIT

Bu denizin mavisini,
— Biliyorsunuz —
Gökyüzünden.
Bu kılıksız adamlar,
— Bilemezsiniz —
Kimin yüzünden ?

Yağmur yağacağını
— Biliyorsunuz —
Bulut sözünden.
Neler dökülür
— Bilemezsiniz —
Dostun gözünden.

Kuşlara el edilir,
— Biliyorsunuz —
Buraların güzünden.
Kimlerin nasibi bu yıl
— Bilemezsiniz —
Kaput bezinden.

Şahin ÇANDIR

Yüzyıl klâsikçilik anlayışı çerçevesinde kalmıştır. Gerisinde, gününden kaçma eğilimi bulunan bu klâsikçilik, örgensel bir güdüden çok, "estetik" bir sığınak arama kaygısından bu almaktadır. Yabancı, uzak bir duyarlılığa yöneldiği içindir ki, kendine güveni yoktur. Dilediğince uzaklara açılmak istenir, gerçekte, serüven değil, rahathyacak bir liman arar. Dalgakıranlarının ötesine geçmekten sakınan bir Odüesus... Kısar, bütür kendini; yadırgamayacağımız kavramları bir uzak serüven boyası altında sunar. Davranış ürkekliliği, yumuşaklığı derine inmekten ürkü, bir biçim "billürlüğü, gösterişle örtülür. Herşey bilen sınırları, kolaylığı içindedir. Ölüm dediğin, âsüde bir bahar ülkesidir, aşk âşinâlıktan bir parmak öte birşey.. Mohaç, Kosova savaşlarını Yahya Kemal'in ağzından dinlerken, kişi bir kezlik şiirin turturduğundan kurtuldu mu, kendini "tarihi filim" çeviren bir "sütüdyo"nun içinde bulmuş gibi olur. N'olursa olsun, Kanlıca'da bir sandal safasını koskoca bir deniz seferi gibi gösterebilmenin büyük bir ustalık olduğunu kim yadsıyabilir ki ?

Yahya Kemal'i okurken, bir yerlere gittiği sanısı içindedir insan. Gitmişsin gitmemişsin o başka; sana o sanıyı aşıyor ya, orda iş! O Yahya Kemal ki, kendini alabildiğine kısıtlar; sonra bir de bakarsın, içinde devindiği yöreyi genişletivermiş, ya da sana genişlemiş gibi gösteriyor. Nasıl yarıyor bu etkiyi? Olsa olsa, şiiri bir "estetik" amaca, bir toplayıcı öze götürmeyi bilmişindir. Şiirin salt sözlerle hazırlanan bir yolculuk olduğu

PICASSO'YA DOKSANINCI YAŞ GÜNÜ ÖVGÜSÜ

Sir Anthony BLUNT
Türkçesi : Vedat AÇIKALIN

Picasso salı günü -26 Ekim- 90 cı yaş gününü kutladı. Sağlığında eski ustalardan biri olmak gibi az rastlanan bir üstünlüğü Michelangelo ve Titian ile paylaşıyor. Onun etkisinin, yaşayan ya da son yıllarda ölmüş olan herhangi bir ressamunkinden daha derin ve daha yaygın olduğu görülmektedir. En iyi eserlerine ödenen paralar, hemen hemen eski ustaların en ünlülerinin eserlerine ödenen paraları aşmış; hakkında yazılan eserler bibliyografyası nitelik bakımından olmasa bile, en azından sayıca diğer ressamlarından çok daha büyüktür. Yaptığı her karalama, satıcılar, koleksiyoncular ve katalogcular tarafından kapışılmakta; bir sergiye ya da boğa güreşine gitmesin, resimli gazeteler hemen boy boy fotoğraflarını basmaktadır.

Sanatı daha gerçek bir çizgiye oturtmak için, tüm artistik görüşümüzü etkileyen ve mobilya, afişler, duvar kâğıtları, kitap kapakları ve hatta plastik çantalar gibi dekoratif ve pratik sanatlar üzerindeki etkisiyle - dolaylı ve dolaysız - yaşantımızın kuruluşunun içine işleyen kübizmi buluşuyla sanatın akışını değiştirmiştir. Picasso kübizmden özellikle soyut sanat - gelen sanat türlerini ne karşı her zaman yakınlık duymakla beraber bunun ve sanat bakımından yıllarca dünyaya egemen olan diğer akımların babası oluşu gerçeğini yadsıyamamaktadır. Futürizm, ekspresyonizm ya da sürrealizm'in öğretilerini hiçbir zaman onaylamamıştır, ne var ki, bu akımların yaratıcıları esinlenmek için onun eserlerinden çok yararlanmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra klasiğe dönüşte bir öncüydü o ve bu devrede yaptığı anıtsal figür resimlerinin, bu akımın herhangi bir sanat ortamındaki - ister resim, ister edebiyat, isterse müzik olsun - en soylu

anlatımı olduğu tartışılabilir. Bu evrenin sessizliğini, Picasso'nun, boğa güreşinin vahşi sembolizmi ile anlattığı bir derin kişisel mutsuzluk devri izlemiştir 1930'larda, Şüphesiz, bu desen ve baskılarda görülen sıkıntı ve karanlık anlam, savaş korkusunun gittikçe artması sonucu dünyanın içinde bulunduğu karmaşık durumun aynı zamanda bir yansımasıydı ve 1936 da İspanya İç Savaşı patladığında, Picasso vatandaşlarıyla olan duygudaşlığı ve Faşizme karşı duyduğu nefreti, geleneksel Avrupa resminin son şahasesi olarak ad-

landırılan "Guernica" da açık bir şekilde anlatmıştır.

Picasso'nun eski bir usta, yani öykünölmekten çok hayranlık duyulan bir sanatçı olması İkinci Dünya Savaşı'ndan sonradır. Bu kısmen, Savaşın sonra Paris'in artık dünyanın sanat merkezi niteliğini yitirmesi demek olan, savaş yıllarında New York Okulunun birdenbire yükselmesi yüzündendir; ama Paris Okulu içinde bile, üstün ününe karşın, artık büyük bir esin kaynağı değildi Picasso. Geometrik olsun, ekspresyonist olsun, soyut sanat üstünlük kazanmış ve Picasso'dan yetenek bakımından çok düşük de olsa, gençlerin havasına uygun, bu üslupların temsilcileri olan ressamlar genç sanatçıları etkilemişlerdir.

Picasso, Antibes'teki eski şatoyu mitolojinin neşeli peri

Ardından

— Oğlum Nuh NADIR'e —

Adımı bilmediğim kuşlar vardı kafeslerde,
Küçücük, günahsız, dünyadan habersiz.
Başkent kayboluyordu karanlıklarda
Derdim kocamandı kimseler bilemezdi.
Söylesem, haykırsam sen bile duymazdın..

Doyulmamış sevgi, doyulmamış şefkat,
Derim ki anlamsız artık sensiz bu şehir
Bu sokakta ann var, bu odada kokun
Artık giremem sokaklara, odalara...
Tüm kapılar kapandı bana yokluğunda
N'olur sensizliğimin dünyasına gir.

Anıların harman harman olduğu bu saatte
Yokluğun bir kara çıkın gibi içimde...
Biraz yaşadım sanmak ve sonra ölmek
Gelir miydi aklıma hiç korkunç yokluğun?

Kemre bağlar mı beraberliğinin anıları,
Ötemizdeydi bir zamanlar mutsuzluklar
Ellerim açık kaldı sana veya Tanrıya
Ellerim ki en güzelinden seni severdi
O günlerden ne kaldı ?

Elbet bütün öyküler başlayacak ve bitecek
Bütün bitişler öylesine hazin...
Öyküler, kimin olursa olsun bilesin
Seni söyleyecek, alabildiğine deli
Ve alabildiğine zehir zakkım...

Ahmet Nadir CANER

nu anlayışından. Kısacası, büyük "koşuk"çu, "manzume"ci oluşundan! Manzumeci derken, Yahya Kemal'in ozanlığını yeri yorum sanılmasın. Diyeceğim şu : Yahya Kemal'de şiir, "purist", damıtık anlamda, baştan sona yuvarlana yuvarlana gelen bir çılg değil; manzume düzeyinin üstüne kimimiz çıkın titreşim uçlarıdır. Bu

manzume temeli, Yahya Kemal'in şiirine, kendine özgü bir sağlamlık sağlar. Onun içindir ki, Yahya Kemal, karşımıza salt bir ozan olarak değil, bir şiir kurumu olarak çıkar. Bir bakıma, Haşim'den başlayan damıtık şiir akımlarının hızlandığı şu sıra; Yahya Kemal, Nâzım Hikmet, Orhan Veli gibi "manzume" temelinin

üstüne şiirlerini kurmuş ustalardan öğrenilecek çok şey vardır. Çünkü en damıtık ozan için bile "manzume", "koşuk" duyarlılığı kaçınılmaz bir gerektir. Yoksa, şiiri, bir "estetik" amaca başkaca nasıl yöneltir, şiirsel devinmeyi, soyut gidişi; dolayısıyla tümlemeyi nasıl sağlıklıabiliriz? Hele iş, koşuklu tiyatro alanına dökülürse...

ve panlarıyla süsleyerek, taş basmasının teknik olanaklarını zekice kullanarak, seramikle denemeler yaparak, yeni ailesinin portrelerini çizerek ve diğer eski ustalardan - Velasquez, Delacroix ve Poussin - aldığı temalar üzerinde nükteli sayısız değişik tipler yaratarak kendi yolunda rahatça ilerliyordu. Bunlar ne zaman sergilendiyse binlerce insan görmeğe koşuyor, koleksiyoncular satın almak için birbirleriyle yarışıyorlardı; ne var ki mekânlık arasında gençler yok denecek kadar az oluyordu. Onlar başka şeyler arıyorlardı.

Titian de, Michelangelo da hemen hemen Picasso'nun bugünkü yaşına değgin yaşadılar; her ikisi de imge gücünde en ufak bir zayıflama olmaksızın ömürlerinin sonuna dek çalıştılar. Gerçekten de bugün birçokları, bunların son resimlerinin, yarattıkları en üstün eserler arasında olduğunu söylerler. İnsan aynı şeyi Picasso için söyleyebilir mi? Bundan biraz şüphe ederim. İncelik, değişiklik, teknik ince-lik bakımından savaşın bu yana yaptıkları en azından önceki eserlerine eşittir; ne var ki, belirli bir yoğunluk, belirli bir ağırlık yitmiş gibi görünmektedir. Gerçekten, onun yağlıboya ve desenlerinin değerinin, "önem"leriyle ters orantılı olarak değiştiğine inanıyorum, diyebilirim; nükteli ve açıklıkça "ressam ve modelleri" desenleriyle şimdi de çok başarılı olmaktadır, ancak birçok kişinin şu noktada aynı fikirde olduğunu sanıyorum: Savaş ve Barış - özellikle "Kore Savaşı" - imge gücü bakımından "Guernica" ile kıyaslanamaz.

Dinlenmeyi hak ettiğini, eğlenip, canı istediği gibi resim yapma hakkını kazandığını pekala bize söyleyebilir Picasso. Tüm sanat tarihinin en büyük devrimlerinden birini başlatmış olması, mavî ve pembe devrelerinin melankoli ve şiirsel görüşlerini, 1920 lerin anıtsal kompozisyonlarını ve değişen evrenin akıl almaz buluşlarını yaratmış olması, bir düzine ressama büyük ün kazandırmaya yeter de artar bile. Tüm çağdaşlarının onu kıskanması pek doğaldır!

Yahya Kemal, Türkçe'de birgün büyük bir şiir geleneği kurulabileceği yolundaki umutları yineliyen güçlü örneklerdendir. Kendi taze olmasa da; güvenimizi; dilimize, usumuza, şiirsel duyarlılığımıza güvenimizi tazeliyen bir örnek.. Gide'in Hugo için dediği gibi: "Yahya Kemal ne yazık ki, bizim büyük bir ozanımızdır."

Başbaşa

ORHAN PEKER ile...

Doğumu 1927'de, Trabzon'da. Avusturya Lisesi'nde epey almanca öğrendi, ilerletti sonra. Derken, Güzel Sanatlar Akademisi.. B. R. Eyüboğlu işliğinde tünledi resim öğrenimini. Salzburg'a gitti, Oscar Kokoschka'nın "yaz akademisi"nde çalıştı bir süre. Sonra Munich'te sergiledi ilk yapıtlarını. Dönüşünde de vespeye İstanbul, Ankara, İzmir sergileri. XXVI. Devlet Resim Sergisi'nde 1. ÖDÜL'ü aldı. 1964'de "Yılın Ressamı" seçtiler. 1965'de Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın katıldığı Uluslararası Turizm Yılı için düzenlediği "afiş", Tokyo'da ONUR ÖDÜLÜ kazandı. İspanya'da bir yıl, Madrid'de sergi. 1970'de, Bayındırlık Bakanlığının açtığı yarışmada yine 1. ödülü alarak EXPO'70'deki Türkiye pavilyonunu düzenleyip dönüyor. (Mimar Ragıp Buluç'la). Son olarak TET Resim Dalı'nda da "başarı armağanı"yla ödüllendi. Son sergisi İstanbul'da Galeri KAPTANA'daydı; tümü satıldı irili ufaklı 30 tablosunun. Yapıtları Madrid'te, Osaka'da, Paris'de, Hamburg'da Münich'deki özel "kolleksiyon'larda ve Devlet Resim - Heykel Müzesi'nde bulunuyor. Şimdilik Ankara'da ve evli.

suz "aleyh"indedir. O sanatçının toplumsal sanat ortamında kuşkusal bir etki uyandırması da olağandır. Öte yandan, çıkış noktasına bağlı kalın, onu geliştiren sanatçılar saygı görebiliyorlar. Bir sanatçının varolduğu dönemde başarılı olması, "sükse" yapması yeterli değil. Ancak ölümden sonra, ardında bıraktığı yapıtlara bakarak, inceliyerek geçerli yargılara varılabilir.

— Sizce, "akademik" bir öğrenim döneminden aşmak, daha doğrusu, usta - çırak geleneğini sürdürmek, gerçekten yetenekli bir sanatçı adayı için gerekli, yararlı mıdır ?

— Hani bildik bir söz var ya : "İyi bir ozan, başka bir ozandan yeterince yararlanabilen kişidir.." gibisine. Eh, bir ressam da doğa değil, bir "öbür ressam" yaratır. Akademik olsun olmasın, her soyul sanatçı, yapıtlarında bir başka yapıt dengesini, izlenimini az-büyük taşır. Yâni; sarmak kokar ille! Ne var ki, sanatsal geçmişte pek kesin çıkışların, (ilkinci = beginners) önemini de özellikle belirtmeliyiz.

— Siz yıllardır, ele aldığımız konuları belli bir süre "ısrarla" işlemeyi yeşiliyorsunuz. Bu tutumunuzun nedeni, gerekçesi? Caymıyacak mısınız ?

— Şöyle diyelim hadi : Sanatçı her şeyi, her oluşumu ele alamaz, sevmeyiz. Solt kendi kişisel yapısına yatkın olana, duyarlığını en yoğunca yansıtabilene SAHİP ÇIKAR. Batı'dan bir örnek verelim mi ? Evlerin, dükkanların sokağa bakan pencerelerini kılı kırk yarararak yansıtan Utrille; şişelere, bardaklara tutkun Morandi; yün glysil, bisikletlileri fırsatına dolayan Léger. Konu ve içerik yoksunluğu mu çekiyorlardı? Bana öyle geliyor ki, her ressam, içinde bulduğumuz şu toplumun bir yanını gereğince, tadınca yorumlayabilse, Türkiye'miz'n resimsel görünümünü epey öğrenebilir, tanıyabilirdik. Hoş, öünde sonunda zaten olacak bu...

— Şöyle bir sav da var : Evrensel'e giden yol, ille de yerel'den geçer! Ne dersiniz ?

— Sizi bu uğraşa iten nedenleri, etkenleri anımsıyor musunuz ?

— Resim yapmam, kendimce, "varoluş" nedenimin saptanması gibime geliyor. Öbür uğraşlarda da olduğunca, sanatı tutturmak, kişisel eğilimlerin, yeteneklerin ya da toplumsal durumların, itkilerin sonucu. Giderek, koşulların, olanakların da denebilir. Bir yaşamsal sorumluluk edinme duygusudur bu. Mutluluğumuzu da etkiler giderek...

— Tüm sanatlar - bir bakıma - doğalı soyutlamadır. Siz genellikle "figüratif" çalıştıysanız, bu konuda ne düşünüyorsunuz? Somut resim olabilir mi ?

— Bence soyut - somut kavramları arasında kılıpayı ayırım var. Geçerli bir sanat yapıtında, bu apayrı gibisine öğelerin, bir tümleyişi sağladığını görüyoruz. Diyelim iyi bir resimde gizini tez açıklayan çizgi - renk - istif düzeni somut bir görüntüdedir. Ama o tür resimlerin dokusunda soyutlanmış ayrıntılar da yer alabilir. Önemli olan, resim dilini bilmek, meram anlatabilmektir.

— "Resim Dili" dediniz; bu deyim in a-çık-seçik bir tanımını da yaparsanız...

— Ressam kişi, diyelim ki, ozanın beceremediğini işler. Onun özel dili ise, biçimler, çizgiler, renklerdir. Yâni fıransızca - İngilizce ayırımı gibisine!

— Çağımızda sanat kollarının en ilginç özelliklerinden biri de şu : Yüzdeyüz kendi olanaklarına dönmek, salt onlarla yetinmek.. Acaba siz de aynı kanıda mısınız ?

— Resim alanında son yıllardaki gelişmelere bakarsak, Batı resimlerinin gitgide ak ya da kara bir çerçeve önünde duraklamasına; "entellektüel" bir çıkma-za girmesine karşın; doğayı yeniden ve arınık yorumlama kaygısını doğal bulmak olası. Hani şu "fotoğraf resmin düş-

manıdır" yargısının tam tersine, DOS-TUDUR denmeye başlandı. Bu açıdan bakarsak, görüntü sanatları arasında olumlu bir ilişki belirleniyor. Belki de yeni kuşakların gerçeğe karşı duyduğu özlemden gelmektedir bu... Kısaca "hippy" denilen öfkeli gençlerin bir güvene, tutuma gereksindiği şu karmaşık düzende, görüntüler de tez sezilebilir, yorumlanabilir olsun isteniyor.

— Batı'da kesin, katı sığramalı USTA'lara pek rastlanmıyor. Oysa bizde, diyalim figüratif'ten non-figüratif'e gidış-geliş doğallaşıyor. Kişiliği belirginleşmiş bir ressam için sığınmaları yok mu bu serüvenin ?

— Her sanatçının yaşamı boyunca saptamaları, kendini yadırgayışları olabilir. Ne var ki, köklerdeki ana düşüncesine, yapısına aykırı düşecek özentili sığramaları bir tür "moda" akımlara kanışı, hiç kuşku-

Ses

Suların boyna

boyna o kabarıp kabarıp indiği saatlerde

dönme sırtını

dönme çık yücelere,

Adımın utandırmasın

kırılmasın kolun kanadın

güzelsen güzelliğini sun

çirkinsen çirkinliğinden tanrı utansın.

Dönme sırtını

dönme sulara

dön...

Bir güzel ayarla kulak süzgecini

ayarla da dinle doğadan kopan sesi.

Deniz nasıl emzirir

nasıl analar çocuklarını

dinle

sular nasıl çekilir

kucığına kumsalın...

Ruşen HAKKI

BEKİR YILDIZ

ve

KAÇAKÇI ŞAHAN

Asım BEZİRCİ

Basılı bir buçuk yıl olacak nerdeyse. Öyleyken, yeni okudum onu. Yalnızca onu mu? Başkalarını da. Yine gecikerek, yine hayıflanarak. Üç yıldır "toplumcu şirimiz" üstüne çalışıyordum, ara vermeden. Bu yüzden ancak geçen ay içinde okuyabildim *Kaçakçı Şahan*'ı...

Çalışkan, verimli bir hikâyecisi Bekir Yıldız : Her yıl bir kitap çıkarıyor. Tutulduğu, sevilecek okunduğu da belli: Kısa zamanda her kitabının ikinci basımını yapmış. *Kaçakçı Şahan*'dan (1970) önce *Rezo Ağa*'yı (1968), *Kara Vagon*'u (1969) yayımladı, sonra da *Sahipsizler*'i (1971).

İki yılda üç kez basılan *Kaçakçı Şahan*'da beş hikâye var : "Gaffar İle Zara, Kaçakçı Şahan, Büyük Yas, Güzel Parmaklar, Zırlı Şamı".

Hikâyelerin hepsi de güney doğu Anadolu, özellikle de Urfa ve yöresiyle ilgili. İlk iki hikâyede halkın toplumsal düzenle, geri kalan üçünde ise törelerle çatışması ele alınıyor. Sözelimi, "Gaffar İle Zara" da traktörün köye girmesiyle işsizliğin başlaması, artık karnını doyuramayan köylülerin çalışmak için şehirlere, yabancı ülkelere göçmek zorunda kalması hikâye

— Yüzdeyüz inandığım bir kanı bu.

— Millî Eğitim Bakanlığı, sanat sorunlarımızla yeterince ilgilenemiyordu. Kültür Bakanlığı'nın kuruluşundan umutlanmıştık. O da yitiverdi. Sızca -özellikle görünümlerimizin gelişimini bakımından ne tür girişimlerde bulunulabilir ulusal olanaklarımızca ?

— Kültür Bakanlığı gitse de, diyelim bir Güzel Sanatlar Genel Md.lüğü var. Yıl boyu birkaç iç-dış karma sergiler açması bu sorunu çözemez elbet. Hiç kuşkusuz, bu alanda da REFORM gerekiyor! Ama yine de bence, şu demirbaş "mevzuatçı" kişilerin yerine, daha görev sorumlusu, "dinamik", işbilir gençlerin getirilmesi iyi olurdu.

— Sonatsal yaşamımızdan ilginç bir anı?

— Geçen yıl EXPO'70 sergisinde, Osaka'da, çoğu uluslararası sanatçıların katıldığı resim gösterisini geziyordum. Son salonda 3 x 3 m. boyutunda bir "taval". Çerçevesiz, bir ışık tüpüyle kuşatılmışlar. Kataloğa baktım; ressamı: "Resim sanatı işlevini yitirmiştir." diyor ve bomboş bir "tablo" sunuyordu. Oysa bu ak düzeyin yanibaşında kıpır kıpır Picaso'lar, Dubuffet'ler, Polliakof'lar, Rothko'lar, "op"lar... Sonra sokağa çıktım ve tâ ötelerde Osaka'nın sisli yamaçları önünde yaşayan, koşuşan insanlar, bir diri kırdanış gördüm...

ediliyor: Askerden köyüne dönen Gaffar, traktör alarak Hamdo ağasının düşkün köylülere yol verdiğini görüyor. Yakında aynı tehlikenin kendi başına da geleceğini düşünüyor. Almanya'ya gitme kararı veriyor. Hasta babasını, çok sevdiği anasını, karısıyla iki çocuğunu yüzüstü bırakarak köyden ayrılıyor.

Yıldız bu özünü ayrılışın oluşumunu güzel anlatıyor. Hikâyesinde, hemen hemen, artık ya da eksik bir yan yok. Oysa, bundan önceki eserlerinde, örneğin *Rezo Ağa*'daki hikâyelerinde fazlalıklar, tekrarlar, yazarın araya girişiyle şişen gereksiz, nutuksuz parçalar, röportajımsı yerler vardı; özellikle, şehir insanlarını işleyen örneklerde bunlar, daha belirgindi. *Kara Vagon*'da epey seyrelen bu kusurlar, *Kaçakçı Şahan*'da iyice azalıyor. Nitekim, "Gaffar İle Zara"da Yıldız genellikle yoğun ve dengeli bir yapı kurmuş. Öyle, Yaşar Kemal gibi olayı çoğun şifirli tablolar tasvirlerine, Kemal Tahir gibi bitip tükenmez konuşmalara boğmamış. Tersine, olayın en çarpıcı, en özünü biçimde sergilenmesini sağlayacak öğeleri seçmeğe yönlenmiş. Bunun için de can alıcı noktaları yakalamaya çalışmış. Üstelik, bunu yaparken ayrıntıyı da ihmal etmemiş. Onu da yerinde, hesaplıca kullanarak sözü edilen püf noktaların daha iyi belirmesine uğraşmış...

"Gaffar İle Zara"da iç gözleme de baş vuruluyor, ama genellikle dış gözlem ağır basıyor. Nitekim, kişiler daha çok görünüşleri, konuşmaları ve davranışlarıyla tanıtılıyor, ruhsal durumlarına yeterin-

Kâinat B. Pajonk

D O L A P

ONARDILAR AĞILI,
BİR DOLAP DÖNÜYOR
GÖZÜMÜZ BAĞLI.

Caht IRGAT

Ocak

Tan alaca-bulacahında acıkverişler
Dişye aşa güneşe
Kişi boğulsa da bir kaşık acı suda
Hadımlaşsa da koyununda kızılığın
Gececi ev altlarında gölgelense de
Yaşamında hep kızın bir maşa işler
Onulmaz anılarla, oh pişe pişe.

Metin ELOĞLU

ce girilmiyor. Şüphesiz hikâye için bir eksiklik bu, neyse ki Yıldız kişiselle toplumsalı yan yana yürüterek bunu bir yere kadar gideriyor: Kahramanlarının kişisel yaşantısını çokluk toplumsal durumla birleştiriyor. Onları tek boyutlu, rastgele birer kişi olmaktan kurtarıyor; toplum içinde, toplumla belirlenip bütünlenen birer birey katına çıkarıyor. Örneğin Gaffar'ı yalnızca ailesi (ana babası, eşi ve çocukları) ile değil, köyü ve sınıfı ile de tanımlamağa girişiyor; yurt dışına göçüşünü yalnızca yoksulluk ve ağanın sömürgeçliği ile değil, traktörün üretim ilişkilerinde yarattığı sarsıntıyla da açıklamaya gidiyor. Böylece, kahramanının iç ve dış, öznel ve nesnel kimliğini tümele yaklaşan bir kavrayışla ortaya koymuş oluyor.

Yalnız, bu arada, şunu da söylemeden geçemeyeceğim: Bu kavrayış, kimi yerde sematizme kayıyor: Sözelimi, Hamdo Ağa bilinen kalıplar içinde kabaca tanıtılıyor, Gaffar gibi kişisel özgürlüğü de kucaklayan geniş ve derin bir kavrayışla canlandırılmıyor.

Yıldız'ın oyunsuz, süssüz, düz bir anlatımı var. Buna buruk ve acımasız, sert ve çıplak bir anlatım da denebilir. Doğrusunu söylemeli: Bu açık, yalın ve abartmasız anlatım çevreye yabancılaşmış, benlikleri hiçliğe itilmiş kişilerin ilkel toplum düzeniyle yahut kelepçeleşmiş törelerle çatışmasından doğan dramı yansıtmaya pek uygun düşüyor.

Gelgelelim, kuru anlatımına bakılarak, Yıldız'ın acı gerçekler ve kahırlı insanlar karşısında tümüyle tarafsız kaldığı sanılmasın. Yüreği belki bizden çok sızıyor onlar karşısında, öyleyken sulu gözülük ve popülistlik, halk dalkavukluğu yapmıyor. Bağına taş basarak duygusunu gizlemeye çalışıyor. Daha doğrusu, ancak fırsat düşünce ve ince bir şekilde duygusunu sezdiriyor. Tıpkı, en sevdiği varlıklardan ayrılırken dahi içindekileri saklayan, ancak kamyona binince sessizce boşalan Gaffar gibi :

"...Tekerleklerin her dönüşü Zülküf'ü biraz daha ufalttı. Sonunda el kadar kalınca, Gaffar, oğlundan vazgeçip yüzükoyun, çuvalının üzerine uzandı.

"Az sonra gözyaşları buğday tanelerine geçti." (S. 43).

Yıldız'ın tarafsızlığı işte böyle bir tarafsızlık: Evet, kendisi konuşmuyor, fakat olayları o şekilde sunuyor ki içimiz öfke, tiksinti ve hinçla doluyor. Ne yapıp edip bu acı, çirkin gerçekleri "değiştirmek" isteğini duyuyoruz. Böylece, yazar da amacına ermiş oluyor: "Yoğurup bir dinamit haline" soktuğunu söylediği gerçekler beynimizde patlıyor, kendi de-

Sonu 14. sayfada

ROMEO ve JULIET

Serge Prokofiev'in ünlü dramatik "Romeo ve Juliet" (1) balesini, Ankara Devlet Opera ve Balesi ilk kez 6. 11. 1971 gecesini oynadı. 1940'da Leningrad Kirov tiyatrosunda oynanan Romeo ve Juliet koreografisini Leonid Lavrovsky düzenlemiş, dekor ve kostümleri Peter Williams çizmişti. Başrolleri Galina Uianova ve Konstantin Sergeev oynamıştı. Daha sonra, Shakespeare'in bu ölümsüz " lirik" yapıtı birçok batılı koreografa konu olmuştur. Koreograf Frederick Ashton, Serje Lifar, John Cranko, Kenneth Mac Millan ve John Neumeier en önemlileri.

Konuk koreograf Alfred Rodrigues ilk kez 1969 yılında Ankara'ya gelerek Denis Apivor'un Federico Garcia Lorca'nın aynı adlı sahne oyunundan esinlenerek yaptığı "Kanlı Düğün" balesiyle Alberto Ginastera'nın "Üç Kızkardeş"i sahneye koymuş. Bunları Stravinsky'nin "Orpheus" ve Glasunov'un "Mevsimler" sult izlemiştir. Rodrigues genç Türk bestecisi Çetin Işıközlü'nün özgün müziği ile, özellikle Meriç Sümen için yarattığı "Judith" balesinin ilk gösterisi 21 Nisan 1970 te yapılmıştı. Koreograf Rodrigues Cap Town balesi, Royal Ballet, Milano Scala balesi, Varşova Theatre Wielki ve Şili balesi için bir çok baleler sahneye koymuştur.

Bu kez de Ankara Devlet Balesi için yeniden ele alıp topluluğun bünyesine uygun olarak düzenlediği "Romeo ve Juliet" olumlu bir raslantı. Ayrıca Osman Şengezer'in "rönesans" ressamlarından esinlenerek yarattığı dekor ve kostümler, baleyne renk ve biçimleri ile güzelce bağdaşarak yöresel bir somutluk vermekte. Rod-

rigues koreografisinde Akdeniz havasındaki sokak ve pazar yeri yaşantıları gösterişli balo sahnelerini önemli aşamalar yapmadan akıcı bir biçimde sürdürmekte. Erkeklerin sokak kavgası ve düello sahneleri genellikle biraz silik kalmaktaysa da, Ensemble danslar dikkatle ve incelikle işlenmiş. Patetik finali de kaldırmaması olum-

lu olmuştur. Hiç kuşkusuz bu balenin en önemli konusu "Romeo ve Juliet" in çaresiz aşkıdır. Oytun Tufanda'nın doğal açıklıklıkla Meriç Sümen'in ince soyluluğu ile kusursuz olarak canlandırdıkları oyunlarıyla yeni bir başarıya ulaşmaktadırlar. Öncelikle büyük "pas de deux" Capuletlerin balosundaki Madrigal, balkon ve ayrılma sahneleri duygusal, Meriç ve Oytun aşk ve tutkularını devinimlerle en ince ayrıntı ile dile getirmeleri şiirsel güzellikte. Özellikle Romeo'nun Juliet'in ölüsü ile dansı "dramatik, erotik" biçimde. Ayrıca soylu Leydi Capulet (Tenzüp Onat) dramatik, kayıtsız umursamamazlık içinde damat namzedi Paris (Ender Savaşkurt), şakacı Mercutio (Ümit Tuzcu), kavrak çekici çingene güzeli (Jale Kazbek)'in ölçülü oyunları kayda değer.

Shakespeare'in acıklı aşk ve ölüm trajedisi ile 25'inci yılına giren Ankara Devlet Bale Topluluğu için bu olumlu yorum önemli bir aşamadır. Prokofiev'in zengin ritimli müziğini, orkestrayı yöneten Alan Abbott'un anlayışlı yorumu ile umut verici bir bale şöleni olarak izledik.

Nermin BAŞAĞA

(1) "Romeo ve Juliet"

3 perde 13 sahne.

Koreograf : Alfred Rodrigues

Orkestra şefi : Alan Abbott

Dekor, Kostüm : Osman Şengezer

İlk oynayışta : Romeo - Oytun Tufanda.

Juliet - Meriç Sümen...

BOŞUNA

odasında bir kadın gözlerimi öldürdü
yaşadığımı hatırladım dudaklarında
susmanın mevsimi geçti mi ne
duğ yemek aklıma bir türlü gelmedi
dokundumsa sıcak bir yüreği vardı
vur beni avcı dedim, yalvardı.

o günler
bir fincan kahvenin hatıra resmi çekildi
kırkını yıl, negatif pozitif
beyler paşalar bacak bacak üstünde
etek—mini hanım—efendi
sorma kasım efendi
anneannem ölmeseydi gözyaşları durmazdı
ölmekse bir başka mutluluk
unutmak unutulmak.

diyojen'i gördün mü komşu ?
kaç gündür eve ocağa uğradığı yok
bizimkini — sorma — bir düşüncedir aldı
ayasofya'ya yolun düşerse mutullah'ı bul
allahını severse durmasını gelsin
çocuk çocuk küfe içinde gözlerimiz.

Mahir Ersin GERMEÇ

EĞİLİRİM ÖNÜNDE SAYGI VE SEVGİNİN

Tasalandım umutsuz bir günün sabahında
Ardında açlık korkusu
Evler/boş tencereler dolusu
İnancım donmuş doyuramaz tarlalarda
Yamalı yüreğim leblebi dağıtmada
Dünyalı çocukçağızlar tek tek
Başiboy bırakılmış unutulmuş yükümlülük
Kentler boyu yıkık duvar diplerinde boynubükük
Gurbet kokan otel odaları alabildiğine tozlu
Yenilgileri ağırılar tüm engellerden kurtulmuşçasına
Savaş sesleri barut/mermi çılgınca
Kan susan ülkeler dolusu dünya
Karaya oturmuş gemi/yürekleracası
Beklemeliydi o gemisinden kopamaz kaptanı
Sevecen yüreğiyle sınımsız biryerlerde
Peşimde bir uyuz köpek/aç
Yürüdüm ülkeden ülkeye çiçek çocukları
Dudaklarında barış özlemi tüten çubukları
Sevi ormanlarında ben o serseri
Yürüdüm
Özgürlüğün iyiliğin mutluluğun gönencin
Peşinden coşkulu alevler ardından
Bağrıma basmak için acı/ekmek nedir bilmiyenleri.

İtir GÜRDEMİREL

ADINI YOK EDELİM

Rıza ZELYUT

— Özden'e —

— Fazla söz üretme, dedi muhtar. Bu mecliste yerin yok senin.

Uzun, gözleri çukura batmış adam, şapkasını eline aldı. Baş kocaman bir kaya olmuştu. Büyük köyevinin ortasında, yalnızlıkla kuşatılmıştı. Çevresindekilerde sorulu bir suskunluk.

— Ben ne yapmışım muhtar? dedi yeniden. Hele söyle de anlıyak. Neden dara çekilmişiz böyle?

Muhtarın sesi, evi çnlattı: — Dilini bağla, karı yürekli herif! Bu mecliste sesin duyulmaz gayrı. Çünkü yüzün kara. Hem öyle bir kara ki, avrat karası hiçtir yanında. Köyün üstüne kara gün doğacak senin yüzünden. Emme sen o kara günü bile göremiyecen.

Büyük köyü titredti. Herkes bakışını çekti ortadakinin üstünden. Bilmedikleri bir tiksinti doldurdu yüreklerini. Başköşede oturan Sarı İbrahim sordu:

— Bizi bu herif için mi topladın muhtar? Köyü lekeleyecek bir iş mi çıktı elinden? Yoksa, dili kara mı çaldı adın köyümüzün?

— Gardaşlarım, dedi muhtar. Rezil olduk. Tek yer yarıla, tümümüzü yuta da bu duruma düşmeseydik. Bereketi gitti köyümüzün. Yeşilli yittti. Kuş uçmaz oldu üzerinden. Hep bu namussuzun yüzünden.

Ortakdaki adamın boyu kısalıyordu. Utanç, yavaş yavaş yiyordu onu.

— Ne yaptı bu nursuz? dedi birisi, öfke taşırın sesiyle. Söyle de arıtak köyü pislikten.

Muhtar, yere çaldığı sigarayı çiğnerken tükürdü yere.

— Bugün şehre inmiştim, dedi. Kime baksam, nerde tanıdık bir yüz görsem benden baş çevirir. Sanki, bütün tanıdıklarla yüz yıllık kanlı olmuştuk. Bir ara kahveye uğradım. Komşu köyden pelitözlü Hasan'ı gördüm. Yanına varıp, "Ula Hasan, bi çay söyle de içek." dedim. Herif bana ne dese beğenirsiniz: "Bizim, kaçakları ele veren, sığınanları gammazlayanların kursağına gidecek çayımız yoktur. Varın gidin de avratlarla konuşun."

Kanım başıma sıçradı. Canım, burnumun ucuna geldi takıldı. Ha çıktı ha çıkacak. "Ula Hasan, ağzını topla. Bu sözleri senin kanın bile yuyamaz. Kendini bil" dedim. "Bilmezsem ne olacak olan

gammazların muhtarı?" dedi herif. "Bu bölgenin şerefini çiğnedi sizin köy. Demek ki, onların yerine size biz sığınacak, çıkarınız uğruna bizi de gammazlayacaksınız candarmaya ha?"

Utancımın yerin dibine geçtim. Herifin lafları bir gürz, vurduğu yerleri kuruyor. Kahvede ne kadar adam varsa başıma toplanmış. Bana değil de zehirli bir yılanı bakıyorlar sanki.

İçlerinden biri sordu: "Ula, dün yakalananları candarmaya bunlar mı gammazlamış?" "Bunlar," "Öyleyse namazı kılınmaz bunların. Yalnız bunların değil.. Bunlarla konu-

sessizliğe durdu. Muhtar ayağa kalktı. Atıldı gölgesi, ortakdaki adamda karardı.

— Bu namussuzun adını söylediler, diye haykırdı. "Bu gammazlamış onları."

Ortakdaki adam iyice küçüldü. Yok oluyordu yavaştan.

— Ula utanmadın mı, it soylu? Yağcılık mı yaparsın, şerefsiz?

Ortakdaki adamın gözleri yitti. — Ula at o şapkayı başından, Git karının yazmasını bağla. Köyün en varlıklı adamısın. Yetmedi mi buraları soyup soğana çevirmen, rezil. Aç mı, açık mı kaldın da müzevirlik yaparsın. Senin yaptığını yedi dinli kâfir bile yapmaz.

Yüzleri yitti adamın. — Sen değil, köy rezil oldu, boklu dana. İtibarımızı sele verdin.

Adamın elleri, ayakları yitti.

— Senin yüzünden hep yere bakacağız. Alınımıza gün, gözümüze ışık değmeyecek. Pa-

rak çağırmadım toplantıya. Onlar, kendi yanlılarından birinin böyle köy önünde yargılanmasını istemezler ve çekmezler. Ama biz şerefliyiz ve güçlüyüz. Şerefimizi lekeleyen kim olursa olsun karşılığını almıştır. Şimdi herkes bu herife verilecek bir ceza bulsun. Öyle bir ceza ki, duyanlar bizi alkışlasın ve şerefimizi geri başıgılasın.

Köyün çobanı bağırdı: — Hayvanlarımı ayıralım köyün sığırından.

— Seninkisi ceza değil mü-kâfat, dedi birisi, Kovalım köyden itti. Yıkılın gitsin. Ve de başka kimse bize sığınanları gidip gammazlayamasın.

İkkel pırıltılar belirdi oturanların gözlerinde. Muhtar güldü.

— Dostlar, dedi. Ben de sizlerle aynı şeyi düşünürüm. Yalnız, önce şu soysuzu dışa atıp da gizlice kararlaştırılm cezasını.

Gençten ikisi gellp yapıpı ortadakinin. Yalvarmasına al-dırmadan dışarıya sürüklediler.

Muhtar ortadaydı. Aydınlık-tı çevresi..

— Gammazlık salgın hastalığa benzer, dedi. Ya ateşe verilip yakılması ya da öldürülüp gömülmesi gerekir. Yoksa herkese buladır. Ondan sonra da yaşa yaşayabilirden. Arkadaşlar, şerefli yaşayacaksa bu düğümü çözmeliyiz.

Çevresine bakındı. Oturanlardan biri elini kaldırdı. Sü-lü bir ağızlık sıkıştırmıştı parmaklarına.

— Birisine ben varım muhtar, dedi.

— Başka?

— Birisine de ben, dedi öte-lerden biri. Eniştem oluyor o namussuz. Şerefimiz en iyi benim ellerimle yunur.

— Tamam, derken genişçe soludu muhtar. İşin görülüp görülmediğini anlamak için ben de bulunacağım. Üç kişi yeter bu işe.

Muhtar sirkelendi şöyle. Top-rağın kabarışı, ağacın yeşile duruşu gibi bir şeydi bu.

— Gardaşlarım, artık al-nımız ağardı. Yere istediğimiz gibi basabiliriz. Şöyle er-kekcesine. Ve de tanışlardan istediğimiz ölçüde çay içebiliriz. Şu sözümü de herkes kafasının tavanına çivilesin: Bu-rada aldığımız kararı başkası-na çitlatıp da başımızı derde sokanlar için de aynı şeyleri konuşup aynı kararları alaca-ğız. Bunu herkes beynine boyalı kalemle yazsın.

Sonra gönüllülerin yanına vardı. Arkalarına vurdu.

— Yürüyün yiğitlerim, dedi. Yürüyün de silelim sesini namussuzun yüzünüzden. adını yok edelim.

A K Ş A M U S T U

*Yine iniverdi akşam
yine uzaklardaki sesini dinliyorum
gözümde öylesine zor ki yaşamak
başka insanlar
başka sokaklar
ve bugün sen gelmiyeli
ben deli İstanbul deli*

*asıldım karanlıklara
gözlerimi yumdum açamadım
dudaklarım dudaklarına değişiyor gibi
yalazlar içindeki kadehleri deviriyorum
ve bugün sen gelmiyeli
ben deli İstanbul deli*

*senin şimdi ellerin altında belki
belki üşümüşün titriyorsun
haydi kalkıp gel n'olursun
şunu bil dört eder iki kez iki
ve bugün sen gelmiyeli
ben deli İstanbul deli.*

Feriha AKTAN

şanların, ektiğini yiyenlerin."

— Herif çekti gitti ama, ben öldüm öldüm dirildim. Donmuşum. Vursalar, bir damla kanım akmayacaktı. "Ula yanlısınız var." dedim. "Biz kimseyi gammazlamamışız. Bizim köy şimdiyecek öyle bir namussuz yetiştirmedi. O top-rak benimsemiz müzeviri. Dı-şa atar." "Palavra sıkma muhtar." dedi birisi. "Sizin köylü bir namussuz gammazlamış onları. Traktörle gelip doğru daireye çıkmış. Herkesin dilinde... Hangi kitapta teslim etmek?"

Ne desem boştu. Baktım, o-radakiler gittikçe köpürüyor: "Ula millet!" dedim, "adını de-yin bize o gammazın. Deyin a-dını hele, başı yere giresice na-mussuzun."

Evdeki canlı cansız herşey

ra hırsın çamur vurdu yüzü-müze.

Şimdi, ortada ağır, karalar-la yüklü yapayalnız bir gölge vardı.

— Adını ananın, dölü kesil-ir. Bastığın yere basanın, bacası tütmez. Senin yüzünden serçe sürüsünün içindeki karga-ya döndük. Bütün köyler düş-man şimdi bize.

Muhtar bekledi. Her evin temsilcisi, içindeki öfkeyi kustu. Bu, onların hakkıydı. Sonra ayağa kalkıp ağır ağır konuş-maya başladı:

— Beni dinleyin dostlar! Bu meclis köy meclisidir. Bu mah-keme de köy mahkemesi. Rüş-vetin, hilenin sökmediği mah-keme. Kararlar, keseden değil, kafadan çıkar burda. Çünkü, içimizde kimsenin varlığı ö-bürünkini aşmıyor. Yoksuluz hepimiz. Varlıkları kasıtlı ola-

Cennetten Rapor

Türkçesi : Engin AŞKIN

"The Titanic sails at dawn
Everybody's shouting
Which side are you on?"
— Bob Dylan —

Cennette iş süresi otuz saattir haftada
Maaşlara zam gelir fiyatlar ucuzlarken
El işçiliği benzemez yeryüzündekine
Tüy gibi elleriniz kazma sallarken
Laf aramızda yer çekimi aydan bile düşüktür
Ha odun kesmişsiniz ha daktilo kullanmışsınız
Toplum düzeninin ise maşallahı var
Öyle keskin zekâlı ki yöneticiler

İlk kez başka şeyler ummuşuk
Işıklı halkalar, bir muhteşem koro bir yanda
Bir yanda bir "ayırım bürosu"
Hani ruhu etten ayırmakla görevli

Nedense Tanrı hazretleri pek popüler değil
Yalnız bir azınlık var onu kollayan
Hani şu yüzde yüz hava—ırva dedikleri
Çoğunluğun merakı sellerle, mucizelerde
Beklerler heyecanla haberler bültenini
Bir rivayete göre ansızın görünecekmiş Tanrı bir gün
Hani sürpriz gibi pattadak karşınızda

Şimdi her cumartesi öğlen üzerleri
Öter paydos düdüklüleri fabrikaların
Döklür yollara cennetin emekçileri
Tıpkı bir keman gibi bembeyaz
Taşırılar kanatlarını koltuklarının altında

Çağdaş Polonya şiirinin en büyük şairlerinden biri olan Zbigniew Herbert. Batıda çok yaygın bir ün yapmıştır. 1924 te doğan sanatçı hukuk ve iktisat alanında da, ülkesinin en seçkin otoritelerinden biri olarak tanınmaktadır. E. A.

Üç TRT Deneme Ödülü'nü birden kazanan
Yazar ve Ozan arkadaşımız
Mehmet SALİHOĞLU'nun
Beklenen yeni kitabı

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE

Uygarlık, Yobazlık ve Dil Üstüne
Deneme ve İncelemeler

Ord. Prof. Hıfzı Veldet
Velidedeoğlu'nun önsözü
ile çıktı

bir yaşam bezgininin türküsü

bu kaçınıcı kalçasında gecenin savrulurken
kuşanmak iğrenç yenilgileri utku yerine
ezinçlerin giderek hoyratça çoğaldığı
ve üşüştüğü saplantıların solucanları beynime
boynu vuruk anıların uğultusuyla aktığı.

bu kaçınıcı örülen şölenler bozgununda
ve it ulumalarında yalnızlık çelenkleri
bir ateş güllü çanı bulutlarda inerken
durup durup ansımak delice şenlikleri
çağ yorgunu atlarımda koşumlar çözülürken.

bu kaçınıcı ilkyazların kışkırttığı - coşkuyla
elimi uzatırken kırılan aşk dalları
zehirlenirken yürek zift katran bir duyumda
olanaksız anlatmak mutluluk masalları
ve umudun cesetleri yüzüyorken suyumda.

metin pütmeK

Dışarda Sanat Olayları

KANADA'dan (Engin Aşkın) :

Kanada Konseyi adlı devlet kurumunun sanat dergilerini, örgüt ve yayıncılarını kapsayan yeni destek bağıışı 420 bin 660 doları bulmaktadır. 20 sanat ve edebiyat dergisini, 6 çeşitli yazar ve edebiyat derneğini ilgilendiren bağıış yanısıra güçlük çeken Düşün ve Politika dergisi Staurday Night dergisine de 24 bin dolar bağıışta bulunmuştur.

Kanada'da 8 aydanberi seyirci rekorları kıran Summer adlı ABD filmi, 1971'in, en etkili örneklerinden biri olarak anılıyor. Öykü ve genel görünüşü şahaser bir uygulamayı yansıtan film, genç bir kadınlara bir çocuğun şiirsel aşkını dile getiriyor.

Kanada Konseyi'yle, Ontario Sanat Konseyi adlı resmi kurumların bağıışlarıyla yaşayan Toronto Baldwin Fotoğraf Galerisi, son günlerde ünlü moda fotoğrafçısı Arnaud Maggs'dan, kişisel bir sergi sunuyor. Aile Albümü adıyla sunulan fotoğraf sergisinde tanınmış sanatçının siyah - beyaz ve renkli çalışmalarından nefis örnekler izleniyor.

Toronto'nun en ilginç yontucularından biri olan Zbigniew Blazeje, beton plastik ve suni tahta karışımı, yeni eserlerini, Toronto Üniversitesinin Hart House bölümünde sergilemeye başladı. Renkli camlarla bezeli ve plastik sütunlarla işlenmiş olan çeşitli yontular arasında, 10 metre uzunluğun-

daki "Tepki" adlı saydam görünümlü yontu büyük ilgi topladı.

Rock Müziğinin en seçkin gruplarından biri olan Three Dog Night, çeşitli Kanada kentlerinde verdikleri konserlerle, yaygın bir hayranlık uyandırdı. Tanınmış Amerika'lı topluluk, yalnız Toronto'da 16 bin müzikseverce izlendi.

Ünlü bir Rock hayranı olarak tanınan Kanada Başbakanı Trudeau ile karısı, son sıralarda, Kanada'nın 1 No'lu Rock grubu, The Crowbar ile sık sık, özel olarak buluşuyorlar. Rock çevrelerinde dolaşan söylentilere göre, Trudeau ailesinin en sevdiği sanatçılar arasında, Beatle topluluğunun büyük besteci ve şarkıcısı John Lennon da var.

Toronto'da Eaton adlı ünlü magazin sunuğu turistik filmler dizisinde gösterilen Turkey adlı gezi filmi ilgiyle izlendi. İzahlı olarak sunulan film, Türkiye'nin doğal zenginlikleri yanısıra, geri kalmışlığımızın ürpertici tablolarını da yansıttı.

Kuzey Amerika'da ünlü gitlikçe yayılan Totonto Symphony, büyük icracı Karel Ancerl ve Elmer Iseler yönetiminde, unutulmaz konserler vermeye devam ediyor. Ünlü senfoni topluluğu, tanınmış Rock gruplarıyla birlikte, son günlerde sunduğu ikileme arajmanlarla, herkesi hayranlığa boğdu.

SERVİLİKTE

ağlayan zamandır geçer sandığımız
İri mermerlerinin üstüne yavaşça dökülen
kimsesiz kuytulduğunda bir kahraman dost
senin soluk gözlerine donukluk getiren

kötümser vuruşlardır toprakı yüreğine
kokuşmuş ve sancılı bir anlatım bırokan
sevimsiz böceklerinin cehennem dansına
akçıl yüzüldür gelenler bizden

çarpan burnumuza servilerin ölümcül kokusudur
sürüp gidecek bir masahı andırır karlı soluğun
kutsal uzaklığında şimdi bilinmeyen yıldızların
ay belki sensiz doğar sokaklar insan doludur

Kenan ERCAN

HEY GİDİ GÜNLER..

Tam 14 yıl önce, Son Havadis gazetesinin o güzelim Sanat-Edebiyat eki'nde yer alan bir öğüt, giderek yüreklendirdi yetenekli bir sanat gönüllüsünü. Kim mi o genç? FAHRETTİN CÜREKLİBATIR; yani günümüzün sinema kahramanlarından Cüneyt Arkın.

— Hikâyenin gerçek bir tanımını yapabileseydik, size vereceğimiz yanıtı yazmak daha kolay olurdu. "Güneş Yüzü" adlı hikâyenizde ne anlatmak istediğiniz kesin olarak belli olmuyor. Göze çarpan ancak son derece size özgü cümleleriniz. Neredeyse belli bir deyişiniz var diyecektik. Bu sizin lehinize birşeydir. Şimdilik anlatacak birşeyiniz olduğu zaman hikâye yazmanızı salık vereceğiz. Bu anlatacağımız şeyi çevrenizden, insanlardan, doğa'dan bulabilirsiniz bol bol. Yeni hikâyelerinizi bekliyoruz.

BİLİR MİSİN ?

Yarasanın kanatlarında korku
Baykuş seslerinde çılgılık
Gecenin ta kendisi

Derin denizlerde
Bahklar görür en güzel düşleri

Gece yarısı şarkıları
Büyür tutkunun göğsünde
Geceler insanı derde sokar,

Mehmet CAN

GÜN GELİR YENİDEN

Gün gelir
Güneş yaralarımızı sarar yeniden
Ekmek ve özgürlük kokar ölülerimiz
Bir sevdalı fırtına tutar da kanımızı

Caner YIGİT

PEKSİMET

Güz kırıntısı peksimet
Göğün rengiyle arınmış pencereleden
Nurdoğan'ı resim yaparken gördüğüm evden
Karpuz dokunuyor bilirsiniz
Çarşafklar uzak eski gelinliklerden

Bir kesiti beyaza boyuyorlar
Bir kesiti sarıya
Çıkm çıkabilirsiniz için içinden
Bu beyazı kimler boyuyorlar
Eloğlu'nu bana neden soruyorlar
Bu peksimetler de neyin nesi oluyorlar.

Ali Rıza ERTAN

KÜLTÜR BAKANLIĞI KALDIRILMAMALIYDI

(Panorama Dergisi, sayı: 148)

İkinci Erim Hükümetinin en büyük eksikliği bize, Kültür Bakanlığı'nın kaldırılmış olmasıdır. Çünkü, bir Kültür Bakanlığı kurulması yılların özlemiydi. Birinci Erim Hükümetinin programında böyle bir bakanlığın kuruluşunun öngörülüşü, büyük bir umut vermişti. Sonunda da bakanlık kuruldu.

Biz, Sayın Erim'in Kültür Bakanlığının kaldırılması için ileri sürdüğü gerekçeye de katılmadığımızı belirteceğiz. Sayın Erim bu konuda şunları söylüyor: "Teşkilât Kanunu ile zamanımızda çok önem kazanmış olan Kültür Bakanlığı görevine açıklık getirilerek baştan kurulmasının daha iyi olacağı düşünüldü." Bu Kültür Bakanlığının gereksiz sayılmadığını, "Teşkilât Kanunu" yapılarak yeniden kurulacağı konusunda bir umut kapısıdır, ama bu kapının ne zaman açılacağı da belli değildir. Kültür Bakanlığı'nın "Teşkilât Kanunu"nun hazırlanması, görevine açıklık getirilmesi kısa sürede yapılacak iş değildir gibimize gelir. Üstelik, kurulmuş birçok bakanlığın aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen hâlâ bir "Teşkilât Kanunu" yoktur. Meclisimizin aradan 10 yıl geçmesine rağmen bir "İç Tüzük"ü olmadığı gibi, "Teşkilât Kanunu" hazırlanıyor, inceleniyor diye diye yıllarca

avunacak ama bir Kültür Bakanlığında daha uzun yıllar yoksun kalacağız.

Kurulan Kültür Bakanlığının örgütleri genellikle Milli Eğitim Bakanlığında geçmişti. İki bakanlık arasında bu konuda bazı anlaşmazlıklar da oldu. Kültür Bakanlığının temel görevinin baştan iyi saptanamadığı da söylenebilir. Görevinin açıklık kazanabilmesi, bir yasa çıkarmaktan çok, çalışma yöntemlerinin ve ilkelere için iyi saptanmasına bağlıdır. Bu da, bakanlık kaldırılmadan da gerçekleştirilebilirdi. Söz gelimi Köy İşleri Bakanlığının, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının "Teşkilât Kanunu" var mıdır? Bunlar da önemli bakanlıklardır.

Kültür Bakanlığı, kuruluşunu, oluşumunu, gelişimini kendi kendine tamamlayabilirdi.

Görülen aksaklıklar varsa, yetersizlikler varsa, çelişkiler varsa, bu Kültür Bakanlığının kaldırılmasını gerektirmezdi. Aksaklık, yetersizlik, çelişki, görevlerin açıklığa kavuşturulması giderilmesi mümkün işlerdendi.

Sayın Erim'in Kültür Bakanlığı konusunu bu açıdan yeniden değerlendirmesini, hükümetini bir Kültür Bakanlığında, kültür ve sanatımızı da bir bakanlıktan yoksun bırakmamasını çok isterdik.

Ö Z Ü N

AYLIK DEVRİMCI SANAT
YAPRAĞI

ÖZ + ÜN = ÖZÜN = ŞİİR

Sayısı 1 TL., Yıllığı 10 TL.

Havale, yazışma : Nuri Doğan
P. K. 712 Ulus ANKARA.

basın rehberi

BASIN REHBERİ
Basınla ilgili kavramlar, terimler, yazarlar hakkında
Türkiye'de yayınlanan gazete ve dergiler
Türkiye'de gazetemciliğin geçmişi, geleceği hakkında
TÜRKİYE'de yayımlanan gazete ve dergilerin adresleri ve
başlıklarını bulabilirsiniz.
Her sayı 1 TL. dir.
Fiyat: 10 TL. dir.
AİRES: Yusuf Yılmaz P.K. 21 Yenimahalle - ANKARA

Yeni Yayınlar

AYLIK FİKİR, SANAT ve
BİBLİYOGRAFYA DERGİSİ

P. K. 60 Yenışehir — ANKARA.

ALTIN GAZAB

— somurtuk güldürü —

E. Behzad LAV

10 TL.

Yücel Yayınları

Ayla Seli HÜNGEN Paris'ten yazıyor :

PABLO NERUDA'NIN YAŞAM—SANAT SERÜVENİ

Şilide, Parra'da doğdu; 12 temmuz 1904'de. İlk - Orta öğrenimi Cautin'de, Temico lisesinde.

Ardından, fransız pedagojisi fakültesine yazıldı; gitti, Santiago'da Şili Üniversitesi'ne. Bu ara da ilk şiirlerini yayımlıyordu. Bitirdi öğrenimini ve dışişleri'nde görev aldı. Yıl 1927 ve Rangoon'da "konsolos". 1928'de Colomba'ya, 1930'da Batavia ve Singapur'a, 1933'de Buenos - Aires'e, 1934'de Barselona'ya, 1935'de Madrid'e ve 1935'de Paris'e atandı. İspanyolların Şil'e göçüyle ilgilendi bu ara. 1940'da Meksico'ya gidişi, tâ 1943'e değin... Ve de "başkonsolos" olarak! 1945'de Antafagasta Tarapaca "eyalet"lerinin "senatörü" seçildi. O yıl, Şilin'in toplumcu "parti"-sinde. Sürdürdü bu eylemsel çabasını ve 1969'da Cumhurbaşkanlığı'na adaylığını

koydu. Kazanamadı. Tüm yaşamı boyunca boydan boya gezdi Latin Amerika'ya, Avrupa'ya, Ortadoğu'ya, Asya'ya.. Bu serüvenler boyunca pek çok derginin kuruculuğu, "sekreter"liği, yazarlığı.. İlk usa gelenler şunlar: Los Poetas del Mundo Defienden al Puelb Espanol, Aurora de Chile, La Gaceta de Chile.. 1957'de Şili Yazarlar Birliği'ne başkan seçildi. Pen Club "kongre"lerine katıldı. Ulusal ve uluslararası birçok sanat "jüri"lerine üyeydi. Şu ödüllerle kutlandı özellikle: Ulusal Yazın Ödülü, Lenin Barış Ödülü, Viareggio Şiir Ödülü... Onur üyesi de seçildi Meksika'da Michoacan, İngiltere'de Oxford ve Şili Santiago Katolik Üniversitelerine..

Matilde Urrutia ile evlidir.

*

Büyükelçi ve azıcık somurtkan. Sataşsınız, güldüğü de oluyor. Paris'deki Şili Büyükelçilik Binası'ndaki "resmî" toplantıda böyle önemli bir ödül kazandıktan şaşkınlığını saklamıyor hiç. Bu ay içinde Stockholm'e gidecek birşeyler söylemeye ve 750.000 TL.'ni almaya. Oysa tüm diyeceklerini yaşamına ve şiirine sığdırmış bir "usta" o..

BEKİR YILDIZ

ve

KAÇAKÇI ŞAHAN

9. sayfadadan

yimiyle "aklımızda durmadan büyüyen bir düşünce çığı" meydana getiriyor.

"Gaffar İle Zara"daki özellikler, aşağı yukarı "Kaçakçı Şahan" hikâyesinde de görülüyor. Orada da ekonomik düzensizlik ve işsizliğin kurbanı olan bir köylünün ürpertici serüveni başarıyla anlatılıyor: Kaçakçılıktan dönerken sınırda, mayın tarlasında can veren yoksul Şahan'ın serüveni...

"Kaçakçı Şahan" ve "Gaffar İle Zara" kadar güçlü bir kuruluşta olmamakla birlikte, kitapski öbür üç hikâye (Büyük Yas, Zirhli Şamı, Güzel Parmaklar) içerikleriyle ilgi çekerler. Bir kuş yarışmasını anlatan "Zirhli Şamı" bir yana, bu hikâyeler, yukarıda da açıklandığı üzere, değişen hayat içinde köylülerin donup kalmış töreler ve göreneklerle çatışmasını konu alırlar. Ashında bu, Yıldız'ın öteki eserlerinde de sık sık işlediği konulardan biridir. Reşo Ağa'daki "Kesik El, Reşo Ağa, Pala Hamo", Kara Vagon'daki "Kuma, Oynaş Tutmak, Davut İle Sedef", Sahipsizler'deki "Bedrana, Obaların Yasası" adlı hikâyeler bunun örnekleridir.

Bu hikâyelerde çevre, dört elle sarıldığı katı töreleri, görenekleri ödünsüz sürdürür. Köylülerin onlara aykırı küçük bir edimini -hele namus konusunda, gördü mü gözünü kırpmadan cezasını verir. Bundan ötürü, kimse ağalar bile onların dışına çıkmayı düşünmez. Çıkarsa, cezasını çeker. Özellikle kadınlar bu cezayı çokluk hayatlarıyla öderler. O kadar ki, zorla kirlenen kadınları ya da kaçırılan kızları da hi kocaları, babaları ve kardeşleri yakalayp öldürürler (Bedrana, Davut İle Sedef, Oynaş Tutmak, Reşo Ağa, Kuma). Kan davaları da titizlikle izlenir ve ergeç ö-

lümle sonuçlanır (Obaların Yasası).

Hakçası, kahramanların büyük bir bölüğü istemeyerek, içleri burkularak yerine getirirler törelerin gereğini. Neden dersiniz, çoğunun yüreği yaşamak, sevmek, dayanışmak eğilimiyle doludur da ondan... Ne yazık ki bu doğal, insancıl eğilim törelerin çağ dışı baskısıyla karşılaşır ve sonunda amansızca ezilir.

Yıldız, bu kaçınılmaz karşılaşmanın getirdiği dramı ve ezilmenin yol açtığı trajediyi çarpıcı, gerilimli bir biçimde yansıtır. Açık ve yalın, sert ve yoğun anlatımı bu yansıtmayı daha da güçlendirir. Benimsediği gerçekçi görüş, yaşama tutkusu ve halk sevgisi ise bu güçlendirmeyi etkili bir havayla donatarak büsbütün pekiştirir.

Kaçakçı Şahan'daki hikâyeler klâsik bir anlayış ve kuruluşta. Bu yönüyle Yıldız, Sait Faik'in değil, Sabahattin Ali'nin çizgisine bağlanıyor. Belki de gerici çevrelerin yıllardır gölgelediği o çizgiyi sürdürmeyi, tazelemeyi amaçlıyor. Genç yazarlarımızdan çoğunun kendi gerçeklerimize, kültür değerlerimize burun kıvrarak Sartre'a, Camus'ye, Kafka'ya, Faulkner'a kuyruk olmaya özendiği bir dönemde elbette olumlu bir amaç bu...

Ne var ki, bunu nice saygıyla karşılasam da, Yıldız'ın S. Ali'yi eleştirici bir tutumla özümleyerek zenginleştirmesini, hatta ilerde aşmasını bekliyorum. Ayrıca, modern hikâye akım ve deneyimlerine de kapalı durmamasını, onların ürünlerini de yargılayarak değerlendirmesini diliyorum.

Yazımı bitirmeden bir noktaya daha dokunmak istiyorum: Halkın dilini, hayatını, düşüncesini bunca bilen Yıldız, acaba, onun edebiyatını bilmiyor mu? Hikâyelerini yazarken niçin ondan yararlanmıyor? Sanıyorum, S. Ali'nin folklorla beslenen o güzelim "Hasanboğuldu" hikâyesini okumuştur. Yalnızca bu örnek bile, Halk edebiyatının hikâye türü için ne büyük imkânlar taşıdığını göstermiyor mu?..

İspanyolca'nın en büyük şairi sayılan, Cante general'in bu ünlü sanatçısı, Nobel ödülü alan ikinci Şili'li. Ve tam 20 yıllık bir sürgünlük dönemi var ülkesinden, salt açığı solculuğundan ötürü. Öz adı Dogusta Ricardo Eliecer Neftal'dir ya, tâ 14 yaşındayken şiirlerine tutkunlaştığı Çek şairi Jean Neruda'nın adını benimsedi. (Şimşikleri doğal, diplomatik bir yaşam sürdürüyor Fransa'da; ama, hep şiire ve toplumsal oluşumlara efilik..)

Ayla Seli HÜNGEN

ISTIK MISTIK MIST
'TIK MISTIK MIST
TIK MIST MIST
MIST MIST
ST MIST
IS MIST
M MIST
TIK MIST
MIST MISTIK N

MISTIK
SİNEMASI

BEŞİKTAŞ Tel: 46 15 14

3 Ocak Pazartesi :
Vatan Kurtaran Adam (R.S.T.)

10 Ocak Pazartesi :
Şeref Yolu (Panoramik)

17 Ocak Pazartesi :
Adalar Hâkimi (R.S.T.)

24 Ocak Pazartesi
Kolsuz Kahraman (R.S.T.)

Güney : 2

TÜRKİYE GARANTI BANKASI A.Ş.

KURULUŞU : 1946

Sermaye ve ihtiyatları yekünü :
80.000.000. — lira

YURT İÇİNDE 164 ŞUBE
TASARRUF MEVDUATINDA HARBIYE VE
FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU APART-
MAN DAİRELERİ VE ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ

GARANTI BANKASI

Güney : 3

damlıya
damlıya
döl
döl

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

Güney : 4

YEDİTEPE DERGISINE
ABONE OLUNUZ . ABONE BULUNUZ
P. K. 77 — İstanbul

Güzellik banyonuz için

kullanınız

*Puro, sizi daha genç,
daha güzel gösterir...
Puro, cildinize,
hayranlık yaratan
bir cazibe verir.*

Bol köpüklü - Nefis kokulu

PURO

sizin ÖZ MALINIZDIR

Güney : 5

Yeni Ajans :

YENİ İZMİR NAKLİYAT ANBARI

★

Nakliyede

KOLAYLIK
UCUZLUK
EMNİYET

Güney : 6

Kuytu

Dr. Celâl ARABACIOĞLU

Şiirin ne olduğu üzerine, Şimdiye değin binlerce tanımlama yapıldı. Ama hiçbir zaman, herkesin benimsiyebileceği bir "kalıp" bulunamadı elbet. Çünkü şiir, insan duyarlılığının dışı yönelen, taşan "estetik" bir boşalımdır. Yani milyarlarca kişisel duygunun; güzellenmiş, düzenlenmiş milyarlarca anlatım biçimi... Sığabilir mi belli bir kalba ?

Bu konuda uzun uzadıya söz edelim desek, sonu yok! Binbir Gece Masalları gibisine uza-yıp gider. En iyisi, yine ana-konu'muza dönelim; bize gelen şiir kitaplarından birini daha tanıtmaya çalışalım :

KUYTU, Feriha AKTAN'ın ilk şiir kitabı. *GÜNEY YAYINLARI*'ndan ve fiyatı da 10 lira. Kapak desenlerini, çok yönlü usta sanatçı Metin Eloğlu düzenlemiştir. Kitabın iç düzeniyse yayıncı Atıf Özbilen'in. *KUYTU*'da Feriha AKTAN, özellikle kadınsal duyarlılığının tüm güzelleşmesini en kişisel biçimlerde sunuyor. Genellikle "romantik", yer yer de içine dönük, hattâ karamsar.. Çoğu kez gerçek dünyanın ötesinde, kendi yarattığı bir evrende yaşıyor, duyuyor gibi... Ve de kanımızca, bu dünyaya alabildiğine ısınmış, seviyor, kopamıyor...

Şiirlerinin çoğunda, dinmeyen bir özlem kokusu duyacaksınız. Bazan da küskün. Okudukça, yüreğinize karanlık bir boşluğun tuhaf ağırlığı çöküyor. Gerçek, somut çevrenin yaşantılarından ürkiyorsunuz. Ama yine de hoşlanarak...

Aktan'ın en başarılı şiirleri bu kişisel duygularla örülmüş olanlar. Ama kimi kez, çok az yer vermiş olsa da "Yaşama Sevinci"ni de aynı duygusal zenginlikle işliyebildiğini görüyoruz:

*üstümüze indi bahar
çiçek ve dal dal
sığamadık içine sevincimizden*

Ozanın bu "Bahardan Yana" adlı şiirinden alınan üç dize. "Fonetik"e, şiirin "melodî" değerine yeterince yer verilmiş; kişiye yaşama sevincini duyurabilen gerçekten başarılı bir şiirdir bu. Ama, hemen söylemek gerekir ki, *KUYTU*'yu okuyanlar, Feriha AKTAN'ın şiiri deyince; buruk, az acı, ama yine de sıcak, tatlımsı "kavam"ı olan şiirler hatırlayacaklar ve üç kelimeyle anlatılan, oysa üç sayfaya sığmaz düşünüyü . duyarlık - imge bileşimini içeren dizeleri elbet değerlendireceklerdir :

kaldırımların altına girmeliyim

bunlardan biri işte...

Onu kendi deyişle "suyu çekilmiş bir denizde, yapayalnız bir sandalda" görmeye alışverişimiz. Bu nedenle de bu türden şiirlerini daha çok beğeniyoruz. Böyle olunca ve de Feriha AKTAN'ın sevinçten çok hüzünden yana olduğunu görünce, AHMET HAŞİM geliyor geliyor bir bakıma aklımıza.

Her ne yönde olsa da, öncelisi, ozanın duyduğunu çevresine de aktarabilmesidir. Şair AKTAN bunu başarmış; kendi düzeyinde, bölüğünde özel ve önde bir yer alabilir kanısındayız.

BİZE GELEN KİTAPLAR

İŞ BANKASI YAYINLARI

Orta Avrupa'da Gelişmenin ve Demokrasinin Temeli EĞİTİM Ank. 1971, 440 S. 25 TL.

Mesnevî'den Hikâyeler — Mehmet Önder — İst. 1971, 192 S. 10 TL.

Doğru mu? Yanlış mı? — Faruk Yener — İst. 1971, 272 S. 15 TL.

Mesrutiyet Döneminde TÜRK TİYATROSU. — Metin And. — Ank. 1971, 318 S. 25 TL.

Gülen Ada — Halikarnas Balıkcısı. Hikâyeler. İst. 1971 — 80 S. 7,5 TL.

ANADOLU'nun Sesi — Halikarnas Balıkcısı — İst. 1971, 180 S. 10 TL.

YÜCEL YAYINLARI :

Nöbet — Metin İkkin — Öyküler — İst. 1971, 80 S. 5 TL.

Yağma — Adnan Özyalçınar — Öyküler, İst. 1971, 105 S. 750 Krş.

ÇEŞİTLİ YAYINLAR :

Tuhaf Bir Kadın — Leylâ Erbil — Öyküler — İst. 1971, 140 S. 10 TL.

Ulusal Sinema Kavgası — Halit Refiğ — Hareket Yayınları, İst. 1971, 11 forma 12,5 TL.

Özlem — Muzaffer Budak — Şiirler, İst. 1971 — 32 S. 4 TL.

Yuvarlak Masa — Ayhan Kurtuluş — Şiirler, İst. 1971 — 70 S. 5 TL.

Aç Ekin — Ali Çapan — Şiirler — Ank. 1971, 90 S. 10 TL.

YEDİTEPE YAYINLARI :

Ağaçlar Uyanınca — Nahit Ulvi Akgün — Şiirler, İst. 1971 — 60 S. 5 TL.

Bu Sarı Biraları İçince — Fethi Savaşçı — İst. 1971, 60 S. 5 TL.

ILLUMINATIONS — İhan Berk Arthur Rimbaud'dan Şiirler, İst. 1971 — 60 S. 5 TL.

LANGSTON HUGHES — Şiirler — Çev. Talât Sait Halman, İst. 1971, 123 S. 10 TL.

HÜZÜN ÇIKMAZI

— Şiirler —
Piyale GÖNÜLTAS
4 TL.

NİSAN YAĞMURU

— Şiirler —
Celâl ARABACIOĞLU
5 TL.

GÜLDESTE

—Antoloji —
Ciltsiz 5 TL.

KUYTU

— Şiirler —
Feriha AKTAN
10 TL.

KARA TUTKU

— Öyküler —
Ferzan GÜREL
750 Krş.

DİZİN

— Şiirler —
Metin ELOĞLU
10 TL.

YAŞADIM

— Şiirler —
Cabit İRGAT
A. Bezirci'nin incelemesiyle
yakında çıkacak
10 TL.

METİN ELOĞLU

— İnceleme/Antoloji —
Asım BEZİRCİ
10 TL.

ANADOLU DESTANI

— Şiirler —
Dr. Sedat PINAR
10 TL.

TÜRKÜSÜZ DÖNEM

— Şiirler —
Avni ÖZTÜRE
5 TL.

Not : Kara Tutku, Dizin ve Metin Eloğlu — İnceleme/Antoloji — kitaplarımızın genel dağıtımını Ge—Da yapmaktadır.

GÜNEY YAYINLARI
P. K. 133 — İSTANBUL.